

Zavod Republike Slovenije za šolstvo

**SMERNICE ZA IZOBRAŽEVANJE OTROK TUJCEV V
VRTCIH IN ŠOLAH**

Ljubljana, 2009

Nosilka naloge:
mag. Marta Novak, ZRSŠ

Sodelavci:
dr. Karmen Medica, FHŠ, Koper
mag. Stanka Lunder Verlič, MŠŠ, Urad za razvoj šolstva
mag. Katica Pevec Semec, ZRSŠ
Mojca Jelen Madruša, OŠ Koper
Janez Mežan, ZRSŠ

VSEBINA

1 UVOD	4
2 SPLOŠNA IZHODIŠČA	4
2.1 Opredelitev kategorij tujcev, ki so predmet obravnave.....	4
3 ZAKONSKE PODLAGE	5
3.1 Mednarodni dokumenti	5
3.2 Slovenske zakonske podlage	5
4 NAČELA	6
4. 1. Splošna načela, pomembna za sistem vzgoje in izobraževanja.....	6
4. 2. Specifična načela, pomembna za sistem vzgoje in izobraževanja.....	6
5 UKREPI IN REŠITVE	7
5. 1. Vključevanje otrok tujcev v sistem vzgoje in izobraževanja	8
5. 2. Obseg, oblike in načini prilagajanja vzgojno-izobraževalnega dela	8
5. 3. Umestitev slovenščine (učenje slovenščine)	9
5. 4. Skrb za kakovostno poučevanje jezikov otrok tujcev	9
5. 5. Spodbujanje medkulturnega učenja in pozitivne naravnosti do razumevanja in.....	10
sprejemanja različnosti	10
5. 6. Strategije za delo s starši tujci in njihovo vključevanje v šolsko življenje	10
5. 7. Kakovostno izobraževanje in usposabljanje strokovnih delavcev	11
5. 8. Ukrepi na nacionalni ravni	11
6 SKLEP	11
7 LITERATURA IN VIRI	11

1 UVOD

Slovenija postaja križišče številnih političnih, ekonomskih, socialnih in kulturnih tokov, značilnih za sodobni svet. Spremembe vplivajo na oblikovanje vrste novih družbenih razmerij, ki še zlasti zadevajo mlade. V slovenski vzgojno-izobraževalni sistem se vsako leto vključujejo otroci tujcev, beguncev, prisilcev za azil in osebe za začasno zaščito. Analize kažejo, da otroci tujcev težje sledijo pouku in drugemu dogajanju v vrtcu in šoli. Slabše vključevanje v širše socialno okolje je posledica pomanjkljivega znanja slovenščine, neizoblikovanih strategij in instrumentov za vključevanje otrok tujcev v sistem vzgoje in izobraževanja na vseh ravneh šolanja. To še stopnjuje nezadostna vključenost otrok in njihovih staršev v ožje lokalno in širše slovensko okolje.

Izhodišče za pripravo in uvedbo migracijskih in integracijskih strategij na vseh socialnih področjih so človekove pravice. V ospredju je razvoj stabilne in koherentne družbe, ki upošteva različnost, ki se povečuje s prihodom tujcev. Po Ustavi Republike Slovenije imajo tuji v Sloveniji v skladu z mednarodnimi pogodbami vse pravice, zagotovljene z ustavo in zakoni, razen tistih, ki jih imajo po ustavi ali po zakonu samo državljani Slovenije. Tudi glede izražanja narodne pripadnosti ima vsak pravico, da svobodno izraža pripadnost svojemu narodu ali narodni skupnosti, da goji in izraža svojo kulturo ter uporablja svoj jezik in pisavo. Vsak ima pravico, da v postopkih pred državnimi in drugimi organi, ki opravljajo javno službo, uporablja svoj jezik in pisavo na način, ki ga določi zakon.

Smernice za izobraževanje otrok tujcev so osredotočene na vzgojno-izobraževalne procese najbolj občutljive populacije znotraj različnih skupin tujcev. Namenjene so vzgojno-izobraževalnim zavodom (predšolski vzgoji, osnovnošolskemu in srednješolskemu izobraževanju ter vzgoji in izobraževanju v domovih za učence in dijaških domovih) v Republiki Sloveniji, ki vključujejo otroke tujcev. Okvirna splošna izhodišča opredeljujejo strategije, prilagoditve za delo in načine sodelovanja ter vključevanja otrok in njihovih staršev z namenom, pomagati vrtcem in šolam pri načrtovanju vzgojno-izobraževalnega dela z otroki tujci. Smernice sestavljajo poglavja, ki opredeljujejo splošna izhodišča, zakonske podlage in načela za izobraževanje otrok tujcev. Sledijo napotki z ukrepi in rešitvami.

Osnova za pripravo dokumenta je Strategija vključevanja otrok, učencev in dijakov migrantov v sistemu vzgoje in izobraževanja v Republiki Sloveniji (sprejeta na kolegiju ministra, maj 2007).

2 SPLOŠNA IZHODIŠČA

2.1 Opredelitev kategorij tujcev, ki so predmet obravnave

V smernicah uporabljamo izraz tuji, ki je utemeljen v veljavni zakonodaji.¹ Tujce je mogoče razvrstiti v več skupin:²

- a) Osebe, ki nimajo slovenskega državljanstva in so tako t. i. tipični migranti; ta skupina se deli še na dve podskupini: migranti s pridobljenim dovoljenjem za stalno prebivanje v Republiki Sloveniji in migranti z dovoljenjem za začasno prebivanje v Republiki Sloveniji.
- b) Posebna kategorija so prisilni migranti, to so osebe z začasno zaščito, prosilci za azil in begunci. Začasno zaščito v Republiki Sloveniji ureja Zakon o začasni zaščiti razseljenih oseb, dobijo pa jo osebe, ki se ne morejo varno in trajno vrniti v državo ali regijo izvora zaradi vojne in njej podobnih razmer, oboroženih spopadov, okupacije ali množičnih kršitev človekovih pravic, zaradi česar je ogroženo njihovo življenje ali telo, ali so žrtve sistematičnega ali splošnega kršenja človekovih pravic in temeljnih svoboščin. V Republiki Sloveniji trenutno takih oseb ni. Prosilci za azil so

¹ Zakon o tujcih (uradno prečiščeno besedilo), Uradni list št. 71/2008.

² Povzeto po Strategiji vključevanja otrok, učencev in dijakov migrantov v sistemu vzgoje in izobraževanja v Republiki Sloveniji (sprejeta na kolegiju ministra, maj 2007).

osebe, ki so vložile prošnjo za azil. Te osebe imajo pravico do začasnega prebivanja v Republiki Sloveniji od trenutka vložitve do sprejema pravnomočne odločbe. Begunci pa so osebe, ki jim je priznana pravica do azila v Republiki Sloveniji. Pravnomočna odločba, s katero je bil prosilcu za azil priznan status begunca, velja kot dovoljenje za stalno prebivanje v Republiki Sloveniji.

c) Opozoriti je treba na kategorijo migrantov s posebnim statusom, ki je postala aktualna z vstopom Slovenije v Evropsko unijo, in sicer gre za državljane držav članic Evropske unije.

č) Del otrok migrantov so tudi otroci slovenskih izseljencev in zdomcev (s slovenskim državljanstvom ali brez slovenskega državljanstva), ki so se vrnil v domovino.

Glede na različne skupine tujcev je treba načrtovati tudi vključevanje njihovih otrok v vrtce in šole ter dijaške domove. Pri oblikovanju strategij za vključevanje otrok, učencev in dijakov tujcev in njihovih staršev v sistemu vzgoje in izobraževanja v Republiki Sloveniji poudarjamo nujnost integrativnih pristopov. Če bodo otroci bolje integrirani v ožjo in širšo družbo, bodo tudi njihovi starši funkcionalen del te družbe, ki prispeva k njeni kohezivnosti in razvoju. Tudi boljše integrirani starši lažje usmerjajo v širšo družbo in njene vrednote tudi svoje otroke. Ob tem je pomemben tudi dvosmerni proces prilagajanja priseljenskih skupnosti na eni ter večinske družbe na drugi strani. Gre za odziv na izzive, ki jih prinaša prisotnost različnih kultur v družbi, vključno s prispevki tej skupnosti in z vzdrževanjem stikov z matično kulturo.

3 ZAKONSKE PODLAGE

3.1 Mednarodni dokumenti

Izobraževanje otrok tujcev obravnavajo naslednji evropski dokumenti: Direktiva Sveta Evropske skupnosti z dne 25. julija 1977 o izobraževanju otrok delavcev migrantov (77/486/EGS), Direktiva Sveta št. 2001/55/ES z dne 20. julija 2001 o najnižjih standardih za dodelitev začasne zaščite v primeru množičnega prihoda razseljenih oseb in ukrepov za uravnoteženje prizadevanj med državami članicami pri sprejemanju takšnih oseb in ustreznih posledic, Direktiva Sveta št. 2004/83/EC z dne 29. aprila 2004 o minimalnih standardih za kvalifikacijo in status državljanov tretjih držav ali oseb brez državljanstva kot beguncev ali oseb, ki drugače potrebujejo mednarodno zaščito, ter o vsebini podeljene zaščite. Na tujce se nanaša tudi Resolucija Sveta Evropske unije (2008/C 320/01, z dne 21. novembra 2008). Dokument članicam priporoča, naj tujcem, zlasti mladim omogočijo učenje jezika države gostiteljice, ki je ključni element uspešnega vključevanja in zaposljivosti, pri tem pa spoštujejo jezike države izvora.

3.2 Slovenske zakonske podlage

Med temeljnimi cilji za izobraževanje tujcev, ki se nanašajo na področja dela v vrtcih in šolah³, so pomembni naslednji: zagotavljanje optimalnega razvoja posameznika ne glede na spol, socialno in kulturno poreklo, veroizpoved, narodno pripadnost ter telesno in duševno konstitucijo, vzgajanje za medsebojno strpnost, razvijanje zavesti o enakopravnosti spolov, spoštovanje drugačnosti in sodelovanje z drugimi, spoštovanje otrokovih in človekovih pravic ter temeljnih svoboščin, razvijanje enakih možnosti obeh spolov ter s tem razvijanje sposobnosti za življenje v demokratični družbi.

Pravice do vključevanja otrok tujcev⁴ v slovenski vzgojno-izobraževalni sistem urejajo Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanje, Zakon o osnovni šoli, Zakon o gimnazijah,

³ Izraz »šola« vključuje osnovne, poklicne in strokovne šole, gimnazije, domove za učence in dijaške domove.

⁴ Z izrazom »otrok tujec« označujemo otroke v vrtcih, učence in dijake v osnovnih in srednjih šolah, domovih za učence in dijaških domovih.

Zakon o poklicnem in strokovnem izobraževanju ter Pravilnik o preverjanju in ocenjevanju znanja ter napredovanju učencev v osnovni šoli. Izhodiščni dokument za oblikovanje smernic pa predstavlja tudi Strategija vključevanja otrok, učencev in dijakov migrantov v sistem vzgoje in izobraževanja v Republiki Sloveniji.

Normativna ureditev vključevanja v šolski sistem RS tujcev, ki imajo poseben status (begunci, azilanti, sebe pod mednarodno zaščito), je opredeljena v Zakonu o azilu, Zakonu o začasni zaščiti razseljenih oseb, Uredbi o pravicah in dolžnostih beguncev v RS, Uredbi o pogojih za uresničevanje pravic oseb z začasno zaščito na podlagi ZZZRO in v Uredbi o integraciji tujcev v RS.

4 NAČELA

Načela za izobraževanje otrok tujcev so oblikovana na podlagi dokumentov slovenske šolske zakonodaje in smernic Evropske unije, ki določajo pravice in dolžnosti vsakega otroka ne glede na njegov status v posamezni državi.

4. 1. Splošna načela, pomembna za sistem vzgoje in izobraževanja

1. Načelo največje koristi otroka je glavno vodilo pri vseh dejavnostih v zvezi z otroki tujci. Na otroka tujca je treba gledati celostno.
2. Načelo nediskriminatornosti: otroci tujcev so upravičeni do enakih pravic in ravnanja kot ostali otroci, ki so državljani ali imajo stalno prebivališče. Najprej in predvsem jih je treba obravnavati kot otroke. Vsi pomisleki glede njihovega priseljenkega statusa bi morali biti drugotnega pomena.
3. Načelo pravice do sodelovanja: mnenja in želje otrok je treba ugotoviti in upoštevati, kadar koli se sprejemajo odločitve, ki jih zadevajo. Vzpostavljeni morajo biti ukrepi za njihovo lažje sodelovanje, v skladu z njihovo starostjo in zrelostjo..
4. Načelo spoznavanja različnih kulturnih vzorcev in identitet - spoštovanje kulturne identitete: zelo pomembno je, da lahko otroci s priseljenkim statusom ohranijo svoj materni jezik ter vezi s svojo kulturo in veroizpovedjo. Varstvo otrok, zdravstvena nega in izobraževanje morajo obdržati njihove kulturne potrebe. Ohranjanje kulture in jezika je potrebno tudi za otrokovo morebitno vrnitev v njegovo domovino.
5. Načelo informiranosti: otrokom tujcem oziroma njihovim staršem mora biti zagotovljen dostop do informacij, na primer, o njihovih pravicah, razpoložljivih storitvah, procesu pridobivanja azila itd.
6. Načelo usposabljanja, izobraževanja strokovnih delavcev vrtcev in šol: omogočiti ustrezna usposabljanja za delo z otroki in s starši tujcev. Osebe, ki se ukvarja s priseljevanjem, bi morale biti usposobljene za vodenje razgovorov, ki so otrokom prijazni.
7. Načelo trajnosti: pri odločitvah glede otrok tujcev je treba kar najbolj upoštevati dolgoročne koristi in blaginjo otroka.
8. Načelo časovne primernosti: vse odločitve glede otrok tujcev morajo biti sprejete v primernem času, pri čemer se upošteva otrokovo dojetje časa.

4. 2. Specifična načela, pomembna za sistem vzgoje in izobraževanja

Pri načrtovanju in izvajanju vzgojno-izobraževalnih programov v šolah oziroma kurikula v vrtcu imajo poseben pomen naslednja načela in cilji:

1. Načelo odprtosti, avtonomnosti in strokovna odgovornost vzgojno-izobraževalnega zavoda in strokovnih delavcev v njem: avtonomnost in strokovna odgovornost strokovnih delavcev mora temeljiti na pojmovanju drugačnosti kot vrednote ter znanju o medkulturnem poučevanju in

učenju. Vsaka vzgojno-izobraževalna zavod, ki ima vključene otroke tujce, v letnem delovnem načrtu nameni posebno pozornost strategijam dela z otroki tujci. V letnem delovnem načrtu vzgojno-izobraževalni zavodi načrtujejo konkretne ukrepe za to, da bi učenci in dijaki tujci dosegali standarde znanja/pričakovane dosežke in jim bo hkrati zagotovljena pravica do ohranjanja lastne kulture.

2. Načelo enakih možnosti, upoštevanje različnosti med otroki (spoštovanje specifičnosti otrokove kulture), načelo multikulturalizma in medkulturnosti: vrtci in šole vzpodbujajo otroke tujcev in njihove starše sporazumevanju v njihovem jeziku, ohranjanju njihove identitete in pravice do drugačnosti. Vrtec ali šola ustvarita okolje in organizirata življenje v njem tako, da vsi otroci (tujci in slovenski državljani) in njihovi starši pridobivajo izkušnje enakih možnosti in to pravico tudi doživljajo. Vrtci in šole razvijajo in širijo proces medkulturnosti in multikulturalnosti, pri čemer govorimo o aktivni strpnosti, ohranjanju enakopravnih odnosov, spoštovanju različnih vrednot in življenjskih slogov. Večjezičnost in medkulturnost naj bi torej vse otroke (ne glede na njihov prvi jezik in izvor) spodbudila k spoznavanju in raziskovanju lastne kulture in jezika pa tudi k spoznavanju in boljšemu razumevanju drugih kultur in jezikov ter tako uresničevala temeljni cilj multikulturalizma in interkulturalizma, to je »živeti skupaj v multikulturni družbi.«
3. Načelo zagotavljanja pogojev za doseganje ciljev in standardov znanja: šola razvija različne oblike dejavnosti, s katerimi omogoča učencem in dijakom tujcem uspešno vključevanje v šolo in doseganje predpisanih standardov znanja. Vsaka šola, ki ima vključene učence tujce, izdelava individualni program za učenca posameznika in program dopolnilnega in dodatnega pouka, tako da vključuje učne in specifične potrebe in specifiko učencev, ki pripadajo drugim kulturam. Šole naj razvijajo tudi mreže učne pomoči med učenci ali dijaki.
4. Načelo aktivnega učenja in zagotavljanja možnosti komunikacije in drugih načinov izražanja – učenje jezika slovenščine; otroke se spodbuja k rabi jezika (maternega, slovenskega ali mešanice obeh) v različnih funkcijah in pri različnih dejavnostih. Šole spodbujajo učenje jezika učnega okolja – to je slovenščine in maternega jezika otroka posameznika.
5. Načelo sodelovanja s starši: vsak vzgojno-izobraževalni zavod v svoj program dela vključuje različne strategije in oblike dela sodelovanja s starši otrok tujcev. Vzgojno-izobraževalni zavodi v skladu z možnostmi vključujejo starše tujce v aktivnosti, ki jih tudi sicer izvajajo za vse starše. Vzgojno-izobraževalna organizacija razvija raznovrstne načine sodelovanja s starši, s katerimi bo omogočala pogoje za aktivno vključevanje vseh staršev.

5 UKREPI IN REŠITVE

V nadaljevanju je navedenih sedem vsebinskih sklopov, ki opredeljujejo možne pristope dela z otroki, učenci in dijaki tujci in njihovimi starši v vrtcu, osnovni in srednji šoli ter dijaškem domu. Na koncu je dodan še sklop, ki opredeljuje ukrepe na nacionalni ravni. Smernice predvidevajo obvezujoče in priporočene aktivnosti. Celotna predstavitev je opravljena tako, da so najprej naštet pristopi, ki so skupni vsem trem ravnam vzgoje in izobraževanja, sledijo pristopi, specifični za posamezno raven. Za učinkovito prilagajanje vzgojno-izobraževalnega dela otrokom tujcem in njihovim staršem je treba smiselno upoštevati pristope, opredeljene v vseh osmih sklopih.

5. 1. Vključevanje otrok tujcev v sistem vzgoje in izobraževanja

Vrtec, osnovna in srednja šola:

OBVEZUJOČE

- a) Zbere podatke o otrocih tujcih v skladu z zakonskimi predpisi.

Vrtec:

PRIPOROČENO

- a) V okviru možnosti priporoči staršem, da vpišejo otroka v vrtec vsaj dve leti pred vstopom v šolo;
- b) priporoči staršem, da se vključijo v organizirano intenzivno obliko učenja jezika slovenščine v okolju.

Osnovna in srednja šola :

OBVEZUJOČE

- a) Za otroke tujce, ki zaradi neznanja oziroma pomanjkljivega znanja slovenščine potrebujejo pomoč, se ob vstopu v šolo v skladu z možnostmi organizira učenje in spopolnjevanje slovenščine;
- b) prilagodi ocenjevanje znanja v skladno z določili veljavnih pravilnikov.

5. 2. Obseg, oblike in načini prilagajanja vzgojno-izobraževalnega dela

Vrtec:

PRIPOROČENO

- a) Prilagodi načine dela individualnim značilnostim in potrebam posameznega otroka tujca; strokovni tim (vzgojitelj, starš, svetovalni delavec, ravnatelj, po potrebi še zunanji sodelavec) pripravi individualni program dela za otroka tujca;
- b) vključi otroka tujca v zanj primerne dejavnosti, s katerimi mu omogoči socialno in jezikovno integracijo;
- c) spremlja napredek otroka in vodi mapo njegovih dosežkov (izdelkov);
- d) otroka tujca vključi v oddelek, kjer so najbolj ugodni pogoji za spoznavanje slovenskega jezika (učenje slovenščine);
- e) omogoči otroku tujcu ustrezno obdobje prilagajanja glede na njegove potrebe;
- f) zagotovi, da vzgojitelj pri delu z otrokom tujcem uporablja ustrezne pristope in primerna gradiva.

Osnovna in srednja šola:

OBVEZUJOČE

- a) Pri ocenjevanju znanja upošteva otrokovo raven znanja slovenščine.

PRIPOROČENO

- b) Ugotovi otrokovo (tujčevo) predznanje;
- c) oddelčni učiteljski zbor, ki ga vodi razrednik, oblikuje individualni program za otroka tujca pri predmetih, kjer je to potrebno;
- d) na narodno mešanih območjih za otroke tujce, ki potrebujejo pomoč pri učenju italijanščine oziroma madžarščine kot jezika okolja, se ob vstopu v šolo v skladu z možnostmi omogoči učenje in spopolnjevanje italijanščine oziroma madžarščine;
- e) prilagaja pouk tako, da prilagaja vsebine, metode in strategije dela;
- f) spremlja napredek otroka tujca in vodi mapo njegovih dosežkov;

- g) omogoči, da otrok tujec v skladu z možnostmi lahko izkaže znanje tudi v svojem jeziku;
- h) vključi otroka tujca v različne šolske in obšolske dejavnosti;
- i) omogoči otroku tujcu vključitev v različne dejavnosti na lokalni ravni;
- j) omogoči otroku tujcu ustrezno obdobje prilagajanja (največ dve leti) glede na njegove učne in druge potrebe;
- k) spodbuja medvrstniško in medgeneracijsko pomoč.

5. 3. Umestitev slovenščine (učenje slovenščine)

Vrtec, osnovna in srednja šola:

OBVEZUJOČE

- a) Skrb za učenje slovenščine otroka tujca je domena vseh strokovnih delavcev.

Vrtec:

PRIPOROČENO

- b) Skrbi, da se otrok tujec uči slovenščine, še posebej intenzivno v prvem letu vključitve v vrtec;
- c) izvaja različne dejavnosti, ki spodbujajo otroka tujca k pogovarjanju (igre, plesi, likovna dejavnost...);
- d) zagotovi, da se vzgojitelj v ta namen dodatno izobražuje; pri delu z otrokom tujcem uporablja ustrezna gradiva.

Osnovna in srednja šola:

OBVEZUJOČE

- a) Ob vstopu v šolo omogoči različne možnosti učenja in poglobljanja slovenščine za otroka tujca; stopnja (predhodno neznanje ali pomanjkljivo znanje) in obseg se prilagodi potrebam otroka tujca.

PRIPOROČENO

- b) Če je potrebno, organizira dopolnilno učenje slovenščine, bodisi v okviru individualne in skupinske pomoči, dopolnilnega pouka, pri obveznih izbirnih vsebinah oziroma interesnih dejavnostih in drugo; obseg se prilagodi potrebam otroka tujca;
- c) zagotovi, da učenje slovenščine izvaja učitelj razrednega pouka ali učitelj slovenščine, ki hkrati obvlada večščine za spodbujane medkulturnega dialoga.

5. 4. Skrb za kakovostno poučevanje jezikov otrok tujcev

Vrtec:

PRIPOROČENO

- a) V okviru danih možnosti omogoči otroku tujcu, da se lahko izraža v maternem jeziku;
- b) pri vključitvi otroka tujca spodbuja pomoč zunanjih sodelavcev, naravnih govorcev;
- c) v okviru danih možnosti omogoči spletno povezovanje z vrtci in šolami iz krajev, od koder otrok tujec prihaja;
- d) v okviru danih možnosti omogoči pridobivanje literature in gradiv v jezikih otrok tujcev;
- e) omogoča otroku tujcu seznanjanje z otroško literaturo v maternem jeziku.

Osnovna in srednja šola:

PRIPOROČENO

- a) V skladu z možnostmi poišče različne načine, s pomočjo katerih otrok tujec lahko ohranja stik z maternim jezikom in kulturo staršev (projekti, kulturne prireditve, dnevi odprtih vrat, predstavitev, izmenjave, sodelovanje z društvi ...);
- b) pri vključitvi otroka tujca spodbuja pomoč zunanjih sodelavcev, naravnih govorcev;
- c) v okviru danih možnosti zagotovi spletno povezovanje z vrtci in šolami iz krajev, od koder otrok tujec prihaja;
- d) v okviru danih možnosti omogoči pridobivanje literature in gradiv v jezikih otrok tujcev;
- e) spodbuja otroka tujca k branju knjig v njegovem jeziku.

5. 5. Spodbujanje medkulturnega učenja in pozitivne naravnosti do razumevanja in sprejemanja različnosti

Vrtec, osnova in srednja šola:

OBVEZUJOČE

- a) Spodbuja sprejemanje drugačnosti in enakosti z namenom učenja kakovostnega sobivanja.

PRIPOROČENO

- b) Spodbuja druge otroke, da pomagajo otroku tujcu;
- c) imenuje t.i. zaupnika za otroke tujce, ki mu starši in otroci tujci zaupajo;
- d) se vključuje v mednarodna partnerstva, ki povečujejo razumevanje za druge kulture, jezike, zgodovino in življenje mladih ljudi;
- e) izvaja »na otroka in učenca usmerjene metode poučevanja in učenja« za spodbujanje interakcij med različnimi kulturami;
- f) ustvarja pogoje za spoznavanje drugačnosti in različnosti tudi z vidika drugačnosti posameznih jezikov;
- g) spodbuja otroke k različnim dejavnostim medkulturne komunikacije (projektni dnevi, prireditve, izmenjave med šolami, državami, sodelovanje z nevladnimi humanitarnimi organizacijami) ter spodbuja, da otroka tujca, da predstavi svoj jezik in kulturo pri različnih dejavnostih.

5. 6. Strategije za delo s starši tujci in njihovo vključevanje v šolsko življenje

Vrtec, osnovna in srednja šola

OBVEZUJOČE

- a) Pri stiku s starši otrok tujcev spoštuje njihovo zasebnost, kulturo, jezik, svetovni nazor in vrednote.

PRIPOROČENO

- b) Vzpostavi stik s starši otrok tujcev še pred vključitvijo otroka v vrtec in se dogovori za postopno vključevanje otroka v vrtec in načine pridobivanja znanja slovenščine;
- c) zagotovi, da se starši tujci vključujejo v delo in življenje v vrtcu;
- d) ob vpisu seznanj starše otrok tujcev z njihovimi pravicami in dolžnostmi ter značilnostmi slovenskega predšolskega sistema;
- e) v skladu z možnostmi omogoči pomoč prevajalcev.

Osnovna in srednja šola:

PRIPOROČENO

- a) Ob vpisu otroka tujca v šolo nudi pomoč pri izpolnjevanju vpisnih dokumentov (pomoč prevajalca);
- b) ob vpisu seznanj starše otrok tujcev z njihovimi pravicami in dolžnostmi; predstavi jim značilnosti slovenskega šolskega sistema in jih seznanj s pričakovanji šole;
- c) omogoči, da se starši otrok tujcev vključujejo v življenje in delo šole;
- d) lahko ponudi možnost učenja slovenskega jezika za učence in starše tujce skupaj;
- e) organizira različne oblike dela s starši tujci z namenom povezovanja staršev med seboj.

5. 7. Kakovostno izobraževanje in usposabljanje strokovnih delavcev

Vrtec, osnovna in srednja šola:

- a) Zagotovi stalno izobraževanje strokovnih delavcev, ki vključuje didaktično in jezikovno znanje ter obvladovanje veščin za medkulturno delovanje pri vzgojno-izobraževalnim delu z otroki tujci.

5. 8. Ukrepi na nacionalni ravni

- a) Na dodiplomski stopnji izobraževalne ustanove nudijo študentom vsebine interkulture pedagogike in jih usposobijo za uporabo teh vsebin;
- b) zagotovijo se ustrezna gradiva (didaktični materiali, delovni učbeniki) za otroke in strokovne delavce;
- c) nudi se stalno strokovno spopolnjevanje vzgojiteljev, učiteljev in drugih strokovnih delavcev z vsebinami medkulturne pedagogike.

6 SKLEP

Smernice za izobraževanje otrok tujcev v vrtcih in šolah so okvirni dokument, ki lahko s splošnimi usmeritvami za delo z otroki tujci v vrtcih in šolah ter dijaških domovih pomaga pri vključevanju in pri načrtovanju vzgojno-izobraževalnega dela. Upoštevano je načelo avtonomije vrtcev in šol ter dijaških domov, zato vsaka vzgojno-izobraževalna institucija pri iskanju konkretnih rešitev sama pripravi program dela, ki vključuje njene značilnosti.

Strokovni delavci ustvarjajo pogoje, s katerimi spodbujajo interakcijo med kulturami in jeziki otrok, ki prihajajo iz različnih kulturnih in jezikovnih okolij in s tem ustvarjajo priložnost sooblikovanja kulture sobivanja.

Vrtec in šola poiščeta pri delu z otroki in starši tujci čim več možnosti za uspešno vključitev otroka v vzgojno-izobraževalni proces. V ospredju je razvoj strpnega odnosa vseh vključenih udeležencev. Naloga vseh vključenih v vzgojo in izobraževanje ter družbeno skupnost je, da zagotovijo vsem otrokom ustrezne izobraževalne izkušnje in jih vodijo tako, da doživljajo sprejetost, uspeh in zadovoljstvo.

Šola in vrtec kontinuirano razvijata, spremljata in dopolnjujeta program vključevanja otrok tujcev ter skrbita za primerno strokovno spopolnjevanje kadra, ki dela z otroki tujci.

7 LITERATURA IN VIRI

1. Achermann, B. (2004). Gradivo na usposabljanju multiplikatorjev za izvajanje programov za spodbujanje medkulturnosti v vrtcih in osnovnih ter srednjih šolah v Sloveniji

- (neobjavljeno gradivo).
2. Auernheimer, G. (2002). Interkulturelle Kompetenz und pädagogische Professionalität. Leverkusen: Leske und Budrich Verlag.
 3. Bender-Szymanski, D. (2002). Interkulturelle Kompetenz bei Lehrerinnen and Lehrer aus der Sicht der empirischen Bildungsforschung. V: Auernheimer, 2002, 153-177.
 4. Bender-Szymanski, D. (2002). Interkulturelle Kompetenz bei Lehrerinnen und Lehrer aus der Sicht der empirischen Bildungsforschung. V: Auernheimer, 2002, 153-177.
 5. Bešter, R. (2007). Model integracijske politike v odnosu do drugih modelov imigrantskih politik. Razpr. gradivo - Inšt. nar. vpr., br. 53/54, str. 116-138.
 6. Bevc, M. (2000). Meddržavne selitve prebivalcev Slovenije ter obseg emigrantov in tujcev v Sloveniji – devetdeseta leta, Dve domovini, br. 11-12, ZRC SAZU, Ljubljana.
 7. Bogatec, N. et al. (2008). Projekt MOZAIK Učinki večletnega okolja na osnovno šolanje. Trst. Sian.
 8. Bufon, M. (2005). Med konvergenco in divergenco: dileme evropskih integracijskih procesov. Ann, Ser. hist. sociol., 2005, let. 15, br. 1, str. 55-68.
 9. Diehm, I. in Radtke, O. (1999). Erziehung and Migration. Eine Einführung. Stuttgart/Bern/Kalifornien: W. Kohlhammer, 27-134.
 10. Gornik, N. Učenci iz priseljenih družin na osnovni šoli Kočevje : diplomsko delo.
 11. Klinar, P. družbeni položaj druge generacije migrantov, Teorija in praksa, 1981
 12. Kobolt, A. (2002). Zdej smo tu - a smo še čefurji, I2, Ljubljana.
 13. Medica, K. (2007). Integracijski multikulturalizem ali multikulturalnost integracije. Monitor ISH, let. 9, št. 2, str. 77-90.
 14. Medica, K. (2008). Identiteta migrantov : med integracijo in asimilacijo v luči paradoksov sodobnosti = Migrant identity : between integration and assimilation in the light of contemporary paradoxes. Monitor ISH, 2008, let. 10, št. 1, str. 7-21.
 15. Mi in oni, nestrpnost na slovenskem (2005): ur. V. Leskovšek, Mirovni inštitut, Ljubljana.
 16. Milan, G.: Medkulturalnost izziva svet vzgoje: V Sodobna pedagogika, posebna izdaja. številka 57 (123) str. od 168 -178, 172. ZDPDS. Ljubljana. 2006.
 17. Dekleva, B., Razpotnik, S. (2002): Čefurji so bili rojeni tu, Pedagoška fakulteta; Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti, Ljubljana.
 18. Motik, D. (2007). V naših razredih - kulturne prvine v stiku. Spodbujanje medkulturne komunikacije med posamezniki - nosilci različnih narodnostnih, jezikovnih, kulturnih, verskih skupnosti v slovenski šoli. V: A. Žakelj, M. Pušnik, M. Turk Škraba, m. Lesjak Reichenberg. (ur.). Kurikul kot proces in razvoj.
 19. Motik D., Veljič I. (2006). Spoznavam sebe, tebe, nas. Ljubljana: ZRSŠ.
 20. Prengel, A. (1995). Pedagogik der Vielfalt. Verschiedenheit and Gleichberechtigung in interkultureller, feministischer and integrativer Pedagogik. Opladen: Leske and Budrich (7. izdaja).
 21. Priročnik o integraciji za oblikovalce politik in strokovne sodelavce
http://bookshop.europa.eu/eubookshop/download.action?fileName=NE7707002SLC_001.pdf&eubphfUId=550389&catalogNbr=NE-77-07-002-EN-C.
 22. Razpotnik, S. (2004): Preseki odvečnosti: nevidne identitete mladih priseljenc v družbi tranzicijskih vic, Pedagoška fakulteta v Ljubljani.
 23. Schader, B. (2000). Sprachenvielfalt als Chance. Handbuch für den Unterricht in mehrsprachigen Klassen. Zürich: Orell Füssli.
 24. Skubic Ermenc, K. (2003). Komu je namenjena medkulturna pedagogika. V: Sodobna pedagogika 1. (51), 44-57.
 25. Skubic Ermenc, K. Interkulturalnost v učnih načrtih slovenske osnovne šole. V: Didactika Slovenica /Pedagoška obzorja -letnik 22. št. 1-2. 2007. Str. 128-135.
 26. Ule, M. (1999): Predsodki in diskriminacija, Znanstveno in publicistično središče, Ljubljana.
 27. Svetlik, I. Indikatorji in regulatorji neekonomskih aspektov družbenega razvoja; Ljubljana : RSS, 1993.
 28. Stern, T.: Forderliche Leistungsbewertung Herausgeber: Verlag OZE=PS, Osterr. zentrum für persönlichkeitsbildung and soziales Lernen, Pii Saizbu
 29. Zbornik prispevkov posveta Postojna 17. - 19. 1. 2007. (str. 250 - 258). Ljubljana: ZRSŠ.

30. Spletne strani

<http://www.zrss.si/>

<http://www.zrss.si/default.asp?link=predmet&tip=7>

<http://www.zrss.si/default.asp?link=predmet&tip=7&pID=241>

<http://www.zrss.si/default.asp?link=predmet&tip=7&pID=241&rID=1990>